

Life-Guide™

Witamy w Oxfordshire

**Przewodnik po przepisach, zwyczajach i
usługach dla zagranicznych turystów,
pracowników i imigrantów**

Oxfordshire **NHS**
Primary Care Trust

 **OXFORDSHIRE
COUNTY COUNCIL**
www.oxfordshire.gov.uk

Spis treści

Witamy

Życie w Wielkiej Brytanii

- Wiadomości ogólne
- Telefonowanie
- Telefony komórkowe
- Godziny otwarcia
- Dni wolne od pracy
- Pory Roku / Pogoda
- Gdzie znajdują się Urzędy Pocztowe
- Pieniądze / Usługi bankowe
- Abonament telewizyjny
- Biblioteki publiczne
- **Wskazówki dotyczące kultury brytyjskiej**

Zakwaterowanie

- Wiadomości ogólne
- Czy mogę mieszkać w Wielkiej Brytanii?
- Rodzaje zakwaterowania
- Pensjonaty / Pokoje ze śniadaniem
- Prywatni właściciele mieszkań
- Mieszkanie u pracodawcy
- Budownictwo mieszkaniowe o charakterze społecznym
- Zakup nieruchomości
- Bezdomność

Praca w Wielkiej Brytanii

- Informacje ogólne
- Numer Ubezpieczenia NIN (National Insurance Number)

- System Rejestracji Pracowników
- Pozwolenia na pracę i karta pracownika z państwa akcesyjnego
- Szukanie Pracy
- Urzędy Zatrudnienia (Jobcentre Plus)
- Kwalifikacje
- Prawa pracownika
- Urlop ojcowski
- Wynagrodzenie
- Narzuty płacowe
- Zdrowie i bezpieczeństwo
- Wstępowanie do związku zawodowego
- Choroba lub spóźnienie
- Otrzymywanie zasiłku chorobowego
- Szykany
- Wsparcie finansowe
- Instytucje doradcze

Edukacja

- Zasady ogólne
- Rok szkolny
- Szkoła i college
- Koszty
- Nauka w szkole
- Równe szanse
- Zasady szkolne
- Problemy w szkole
- Frekwencja
- Egzaminy
- 16 lat
- Kontynuacja nauki w szkole
- Zakończenie nauki w szkole

- Dalsza edukacja
- Szkolnictwo wyższe

Opieka zdrowotna

- Wiadomości ogólne
- Rejestracja u Lekarza
- Umawianie się na wizytę w Przychodni Lekarskiej
- Co zrobić, gdy Przychodnia Lekarska jest zamknięta
- Ostry dyżur
- Infolinia NHS Direct
- Apteki
- Opieka zdrowotna dla Rodzin z dziećmi
- Dentysta
- Optyk
- Szczepienia ochronne
- Zdrowie seksualne
- Palenie papierosów

Transport

- Informacje ogólne
- Prawo jazdy / Międzynarodowe prawo jazdy
- MOT obowiązkowe badania techniczne pojazdu
- Ubezpieczenie
- Podatek drogowy
- Reguły obowiązujące na drodze
- Usługi autobusowe
- Pociągi
- Taksówki

Prawo w Wielkiej Brytanii

- Nóż
- Leki i narkotyki
- Alkohol
- Porządek publiczny
- Rozporządzenia dotyczące postępowania aspołecznego
- Zbrodnie nienawiści
- Przemoc domowa
- Pomoc ofiarom
- Co zrobić w przypadku oskarżenia o przestępstwo kryminalne

Bezpieczeństwo osobiste

- Informacje ogólne
- Ochrona przeciwpożarowa
- Karty kredytowe
- Kradzież tożsamości
- Telefony komórkowe
- Bezpieczeństwo pojazdów
- Bezpieczeństwo miejsca zamieszkania
- Numery awaryjne

Katalog usług

Życie w Wielkiej Brytanii

Wiadomości ogólne

W zależności od miejsca, z którego Państwo pochodzą, zadomowienie się w Wielkiej Brytanii może zająć mniej lub więcej czasu. Poniższe akapity dostarczą Państwu podstawowych informacji o życiu w Wielkiej Brytanii.

Telefonowanie

Jeżeli mają Państwo w domu gniazdko telefoniczne, mogą Państwo chcieć podłączyć telefon do użytku prywatnego. W takim przypadku należy podpisać umowę z firmą telekomunikacyjną.

W Wielkiej Brytanii opłaty telefoniczne są zróżnicowane. Najtaniej można dzwonić wieczorami (od 18:00 do 8:00 rano) i w weekendy, ale rozmowy międzynarodowe są najtańsze pomiędzy 20:00 a 8:00 rano. Można negocjować swój plan taryfowy z firmą telekomunikacyjną, niektóre z firm mogą zaoferować Państwu specjalne taryfy na rozmowy międzynarodowe.

W Wielkiej Brytanii jest mnóstwo budek telefonicznych, większość z nich ma czytelne rysunkowe instrukcje obsługi. Rozmowy telefoniczne kosztują w nich od 40 pensów za rozmowy krajowe do 1£ za rozmowy międzynarodowe. Automaty telefoniczne zwykle akceptują monety 10p, 20p, 50p i 1£. Niektóre z nich można obsługiwać za pomocą kart telefonicznych, do kupienia w kioskach i w urzędach pocztowych, oznaczonych zielonym symbolem karty telefonicznej. W niektórych automatach telefonicznych płatności za rozmowy telefoniczne można dokonywać za pomocą kart kredytowych lub debetowych.

Telefony komórkowe

Telefony komórkowe są bardzo popularne w Wielkiej Brytanii i można je tanio kupić, jednak mogą być drogie w użyciu. Przy zakupie telefonu komórkowego mamy dwie opcje do wyboru:

- **Płatność z góry (prepaid):** Gdy kupują Państwo telefon, nie są Państwo zobowiązani do podpisania umowy i mogą Państwo doładować telefon, kiedy Państwo pasuje. Ta opcja ułatwia kontrolę wydatków, ponieważ nie dostaną Państwo dużego rachunku telefonicznego na koniec miesiąca.
- **Umowa abonamentowa:** Umowę można zawrzeć na 12 miesięcy lub na dłużej. Jeżeli wybiorą Państwo umowę, przed podpisaniem jej należy upewnić się że sprawdzili Państwo wysokość abonamentu miesięcznego oraz wysokość opłat za rozmowy telefoniczne. Dzięki obowiązkowemu miesięcznemu abonamentowi otrzymują Państwo pulę bezpłatnych minut i wiadomości sms, radzimy nie przekraczać tych wyznaczonych limitów, aby nie ponosić dodatkowych kosztów.

Jeżeli chcą Państwo używać telefonu komórkowego za granicą, należy sprawdzić czy Państwa operator udostępnia takie usługi.

Należy pamiętać, że używanie telefonów komórkowych podczas kierowania pojazdem jest niezgodne z prawem.

Drogie telefony komórkowe mogą być atrakcyjnym łupem dla złodziei; w dziale Bezpieczeństwo Osobiste opisano jak chronić swój telefon komórkowy.

Godziny otwarcia

W Wielkiej Brytanii banki, firmy, urzędy pocztowe i sklepy zwykle otwarte są w godzinach:

- Poniedziałek-Piątek: od 9:00 do 17:30
- Sobota: Większość sklepów detalicznych jest otwarta w godzinach od 9:00 do 17:30. Jednak tylko niewielka ilość banków i urzędów pocztowych jest otwarta – i to z reguły w centrum miasta i tylko do południa.
- Niedziela: Banki i urzędy pocztowe są zamknięte w niedzielę. Ale niektóre sklepy detaliczne w centrum miasta i w centrach handlowych są otwarte, zwykle od 10:00 do 16:00.

Jeżeli mieszkają Państwo na terenach wiejskich, godziny otwarcia mogą być inne.

Dni wolne od pracy

W Anglii i Walii jest 8 (9 w Szkocji i 10 w Irlandii Północnej) świąt państwowych, które nazywane są „Bank Holidays” (są to dni ustawowo wolne od pracy). W tych dniach większość firm, banków i sklepów jest zamknięta. W te dni transport publiczny często działa tak, jak w dni świąteczne. Chociaż niektóre daty dni wolnych od pracy mogą się zmieniać z roku na rok, tradycyjnie przypadają one na następujące dni w roku:

Nowy Rok	–	1 stycznia
2 stycznia	–	2 stycznia (tylko w Szkocji)
Dzień św. Patryka	–	17 marca (tylko w Irlandii Północnej)
Wielki Piątek	–	Marzec / kwiecień
Poniedziałek Wielkanocny	–	Marzec / kwiecień (nie ma Bank Holiday w Szkocji)
Bank Holiday - początek maja	–	Pierwszy poniedziałek maja
Bank Holiday - wiosna	–	Ostatni poniedziałek maja
Bitwa pod Boyne	–	12 lipca (tylko w Irlandii Północnej)
Bank Holiday - lato	–	Ostatni poniedziałek sierpnia (Szkocja: pierwszy poniedziałek w sierpniu)
Dzień św. Andrzeja	–	30 listopada (tylko w Szkocji)
Boże Narodzenie	–	25 grudnia
Drugi dzień świąt Bożego Narodzenia	–	26 grudnia

Dokładne daty dni wolnych od pracy można sprawdzić w lokalnych urzędach pocztowych.

Pory Roku / Pogoda

Pogoda w Wielkiej Brytanii jest często nieprzewidywalna, i dlatego jest to świetny temat na rozpoczęcie rozmowy! Generalnie w Wielkiej Brytanii są cztery różne pory roku, poniżej przedstawiamy charakterystykę poszczególnych pór roku.

Pora roku	Miesiące w roku	Charakterystyka
Wiosna	Marzec, kwiecień, maj	Temperatura powoli wzrasta, można zobaczyć przebłyśki słońca a dni stają się bardziej przyjemne.
Lato	Czerwiec, lipiec, sierpień	Jest to najcieplejszy okres w roku i w Wielkiej Brytanii obowiązuje czas letni.*

*W Wielkiej Brytanii mamy czas letni i zimowy. W ostatnią niedzielę marca przestawiamy zegarki o jedną godzinę do przodu. W ostatnią niedzielę października przestawiamy zegarki o jedną godzinę wstecz.

Pora roku	Miesiące w roku	Charakterystyka
Jesień	Wrzesień, październik, listopad	Okres przejściowy, gdy temperatura powoli spada, a deszcze są częstsze.
Zima	Grudzień, styczeń, luty	Temperatury znacznie spadają, może padać śnieg lub pojawić się mróz, obowiązuje czas zimowy.*

*W Wielkiej Brytanii mamy czas letni i zimowy. W ostatnią niedzielę marca przestawiamy zegarki o jedną godzinę do przodu. W ostatnią niedzielę października przestawiamy zegarki o jedną godzinę wstecz.

Gdzie znajdują się Urzędy Pocztowe

W Wielkiej Brytanii znajduje się ponad 10,000 Urzędów Pocztowych. Poczty z reguły znajdują się w pobliżu alei handlowych. Urzędy pocztowe oferują różne rodzaje usług tj:

- Dostarczanie listów i paczek
- Sprzedaż znaczków pocztowych i innych materiałów pocztowych
- Wymiana walut
- Ubezpieczenia Podrózne
- Opłacanie rachunków
- Wysyłanie pieniędzy bezpośrednio do przyjaciół / krewnych za granicą

Urzędy Pocztowe zwykle są otwarte od 9:00 do 17:30 od poniedziałku do piątku.

Pieniądze / Usługi bankowe

Waluta

Walutą w Wielkiej Brytanii jest funt szterling (£). £1 dzieli się na 100 pensów (p).

Banki / Kasy mieszkaniowe

Gdy przyjeżdżają Państwo do Wielkiej Brytanii do pracy, jedną z pierwszych rzeczy, które należy zrobić to otworzyć konto w banku lub w kasie mieszkaniowej. W obszarach gęściej zaludnionych, takich jak większe miejscowości i miasta, jest wiele banków i kas mieszkaniowych do wyboru. Wybranie właściwego banku lub kasy mieszkaniowej może być dość trudne. Należy odwiedzić kilka z nich, aby porównać dostępne rodzaje rachunków i wybrać taki rodzaj konta, który będzie odpowiadać Państwa wymaganiom. Należy zastanowić się nad zakresem usług, jakie dane konto oferuje oraz nad pobieranymi opłatami oraz oprocentowaniem.

Konta bankowe

Aby otworzyć konto w banku lub w kasie mieszkaniowej, należy udokumentować swoje miejsce zamieszkania na terenie Wielkiej Brytanii, za pomocą na przykład rachunku za gaz lub elektryczność oraz potwierdzić swoją tożsamość, okazując paszport, prawo jazdy lub dowód osobisty. W niektórych miejscach mogą być również wymagane dokumenty poświadczające zatrudnienie.

Otwarcie konta bankowego może być żmudnym procesem, ale w większości miejsc można założyć podstawowy rachunek bankowy, aby wpłacać na to konto Państwa wynagrodzenie oraz pieniądze z innych źródeł.

Zanim otworzymy konto w banku lub w kasie mieszkaniowej, można umówić się na spotkanie z doradcą. Doradcy powiedzą państwu, jakie dokumenty są wymagane, aby Państwa zapytanie zostało przetworzone.

Książeczki czekowe

Gdy otworzymy konto, możemy otrzymać książeczki czekowe i gwarancyjną kartę czekową, można ich używać do płacenia rachunków. Osoba, na którą wystawiony został czek, wpłaca go na swoje konto.

Po kilku dniach pieniądze przelewane są z Państwa konta na rachunek bankowy posiadacza czeku. Jeżeli nie są Państwo pewni, w jaki sposób wypisać czek, proszę spytać o to w Państwa banku lub w kasie mieszkaniowej, osoby tam zatrudnione z przyjemnością Państwu w tym pomogą.

Aby płacić czekiem w sklepach, należy okazać gwarancyjną kartę czekową. Jest to deklaracja tego, że bank honoruje transakcje do limitu opisanego na karcie.

Karty płatnicze

Po jakimś czasie, gdy udowodnimy bankowi lub kasie mieszkaniowej naszą wiarygodność, będą one mogły zaoferować nam karty płatnicze:

- **Karta bankomatowa:** Pozwala na wypłatę gotówki z bankomatów przy pomocy poufnego numeru identyfikacyjnego (numeru PIN).
- **Karta debetowa:** Pozwala na zakupy bez wypisywania czeków i bezgotówkowo, pieniądze, które wydadzą Państwo przy pomocy tej karty są z reguły automatycznie pobierane z Państwa konta. Należy pamiętać swój numer PIN do tej karty, ponieważ będzie wymagane wprowadzenie go przy transakcji.
- **Karta kredytowa:** Pozwala na robienie zakupów w sklepach i w innych miejscach, w tym zakupy przez telefon lub Internet. Pieniądze, które Państwo wydadzą, nie obciążają od razu Państwa konta, dostaną Państwo rachunek później. Należy pamiętać swój numer PIN do tej karty, ponieważ może być wymagane wprowadzenie go przy kasie.

Przed przyjęciem karty kredytowej lub debetowej oferowanej przez Państwa bank lub kasę mieszkaniową, należy głęboko się zastanowić nad konsekwencjami, wynikającymi z jej niewłaściwego użycia. W części Bezpieczeństwo Osobiste podane są porady związane z zabezpieczeniem posiadanych kart.

Zlecenie stałe

Zlecenie stałe to metoda regularnego dokonywania płatności na rzecz firm, które świadczą dla Państwa usługi w sposób ciągły, takie jak rachunki za telefon, gaz czy elektryczność. Po wypełnieniu formularza polecenia zapłaty i złożeniu go w banku, upoważniają Państwo kogoś innego do pobierania pieniędzy z Państwa rachunku bankowego.

Abonament telewizyjny

Jeżeli posiadają Państwo kupiony lub wypożyczony odbiornik telewizyjny, na mocy prawa są Państwo zobowiązani do opłacenia abonamentu telewizyjnego. Możesz wykupić lub przedłużyć abonament telewizyjny na stronie internetowej <http://www.tvlicensing.co.uk> lub w jednym z 16 000 punktów płatniczych PayPoint w sklepach z gazetami, sklepach ogólnospożywczych supermarketach i na stacjach benzynowych.

Używanie telewizora bez opłacenia abonamentu telewizyjnego jest nielegalne. W razie nie opłacenia abonamentu telewizyjnego, grozi kara w wysokości do 1000 £.

Biblioteki publiczne

W większości dużych miast i miejscowości w Wielkiej Brytanii znajdują się Biblioteki Publiczne. Oferują one różne usługi, które mogą okazać się pomocne. W bibliotece można:

- Wypożyczać książki, filmy, CD z muzyką i audio CD
- Uzyskać poradę związaną z karierą zawodową
- Uzyskać informację o okolicy
- Przeczytać stare i aktualne gazety
- Bezpłatnie korzystać z Internetu
- Uczestniczyć w cotygodniowych spotkaniach grupowych, które mogą Państwa zainteresować

Aby korzystać z usług biblioteki, należy się w niej zarejestrować. Otrzymamy wówczas kartę biblioteczną, która upoważnia do korzystania z usług biblioteki.

Życie w Wielkiej Brytanii – Wskazówki dotyczące kultury brytyjskiej

Wiara / Religia - Wielka Brytania ma jedną z najbardziej zróżnicowanych pod względem religii populacji w Europie, w Wielkiej Brytanii mamy wolność wyznania. Społeczności i jednostki mogą swobodnie praktykować swoją wiarę bez przeszkód i są zachęcane do otwartego ich celebrowania.

W Wielkiej Brytanii nielegalna jest dyskryminacja kogokolwiek ze względu na religię czy wiarę; jeżeli Państwo tego doświadczyli należy to zgłosić.

Dyskryminacja - W Wielkiej Brytanii nielegalna jest dyskryminacja ludzi ze względu na kolor, rasę, przynależność etniczną czy narodową, wiek, płeć, orientację seksualną. Jeżeli doświadczyli Państwo dyskryminacji ze względu na którykolwiek z powyższych powodów, muszą Państwo to zgłosić.

Osoba, która dyskryminuje innych może być ścigana sędawnie.

Palenie tytoniu - Jest zakazane na terenie Zjednoczonego Królestwa w zamkniętych miejscach publicznych typu puby, restauracje, nocne kluby, sklepy, biura, budynki rządowe, fabryki, prywatne kluby, kina i w środkach transportu publicznego.

Wolno palić na wolnym powietrzu lub w wyznaczonych miejscach w więzieniach, domach opieki społecznej lub hotelach. Określone miejsca spotkań publicznych takie jak stadiony sportowe oraz perony na dworcach kolejowych może obowiązywać całkowity zakaz palenia.

Jeżeli nie jesteś pewien czy w danym miejscu palenie jest zakazane, rozejrzyj się dookoła czy nie ma tam znaków zakazu palenia lub spytaj się kogoś zanim zapalisz papierosa.

Jeżeli zostaniesz złapany na paleniu w miejscu gdzie obowiązuje zakaz palenia możesz zapłacić karę w wysokości 50.00 funtów.

Alkohol - W Wielkiej Brytanii nie można spożywać alkoholu w niektórych miejscach publicznych. Jeżeli zostaną Państwo przyłapani na spożywaniu alkoholu w miejscach publicznych, gdzie jest to zabronione, alkohol zostanie Państwu skonfiskowany. Nadmierne spożywanie alkoholu może prowadzić do zakłócania porządku, co jest przestępstwem i za co mogą być Państwo aresztowani i osądzeni.

Należy pamiętać o tym, że prowadzenie jakiegokolwiek pojazdu pod wpływem alkoholu lub narkotyków jest niedozwolone.

Spluwanie w miejscach publicznych - Pomimo że spluwanie w miejscach publicznych, nie jest nielegalne, wielu ludzi uważa, że jest to nieprzyzwoite. Jeżeli muszą Państwo kichnąć lub wydmuchać nos, należy używać jednorazowych chusteczek lub chustki do nosa, aby nie urazić uczuć innych ludzi.

Spotkania - Ważne jest, aby na spotkania przychodzić punktualnie. W miejscach takich jak szpitale i przychodnie lekarskie uprasza się o przybycie ok. 10 minut wcześniej, ogranicza to czas oczekiwania. Jeżeli wiedzą Państwo, że się Państwo spóźnią na spotkanie lub nie będą mogli Państwo przybyć, należy zawiadomić o tym osobę, z którą byliśmy umówieni, z wyprzedzeniem.

Odwiedzanie przyjaciół - Jeżeli zostali Państwo zaproszeni do kogoś do domu na wspólny posiłek, można wziąć ze sobą mały prezent (na przykład kwiaty, czekoladki lub butelkę wina). Można także odwzajemnić się zaproszeniem do własnego domu. Brytyjczycy na pewno będą zainteresowani poznaniem zwyczajów w Państwa kraju rodzinnym, więc mogą Państwo wziąć ze sobą kilka fotografii lub przedmioty charakterystyczne dla danego kraju, aby pokazać je Państwu przyjaciołom i innym gościom.

Powitanie - W Wielkiej Brytanii kulturalnie jest mówić „proszę” (please), gdy prosimy o coś i „dziękuję” (thank you), gdy coś otrzymujemy lub, jeżeli ktoś jest dla nas miły. Jeżeli spotkają Państwo kogoś znajomego, należy powiedzieć „Witam” (Hello). Jeżeli chcą Państwo przywitać się bardziej formalnie, można jeszcze podać sobie rękę. W Wielkiej Brytanii podajemy prawą rękę.

Kolejki - Kolejki obowiązują przy wejściu do autobusu, przy kasach w supermarketach i innych miejscach publicznych. Inni ludzie będą oburzeni i uznają Państwa za osoby nieuprzejme, jeżeli nie będą Państwo czekać z nimi w kolejce.

Życie towarzyskie - Jeżeli biorą Państwo udział w spotkaniach towarzyskich, bardzo łatwo mogą Państwo znaleźć przyjaciół. Można odwiedzić lokalny dom kultury, aby dowiedzieć się, jakie imprezy są obecnie przygotowywane. Wychodzenie do pubów i barów jest bardzo popularną formą życia towarzyskiego w Wielkiej Brytanii. Puby sprzedają także napoje bezalkoholowe i często organizują specjalne imprezy, w których mogą Państwo uczestniczyć.

Należy pamiętać o tym, że jeżeli coś sprawia, że czują się Państwo niekomfortowo w trakcie przedsięwzięcia, do udziału, w którym zostali Państwo zaproszeni, mogą Państwo odmówić dalszego udziału, co nie zostanie uznane za obrazę.

Zakwaterowanie

Wiadomości ogólne

Jednym z naszych głównych zmartwień, kiedy przeprowadzamy się do Wielkiej Brytanii jest to, gdzie będziemy mieszkać. Jeżeli Państwa pracodawca nie zapewnia zakwaterowania, to zamieszczone tutaj informacje pomogą wskazać Państwu właściwy kierunek działań.

Czy mogę mieszkać w Wielkiej Brytanii?

Należy sprawdzić swój status imigracyjny, bo być może nie będą Państwo mogli zamieszkać w Wielkiej Brytanii. Jeżeli obecnie nie przebywają Państwo na terenie Wielkiej Brytanii, należy skontaktować się z najbliższą brytyjską placówką dyplomatyczną. Otrzymają tam Państwo szczegółowe porady dotyczące praw w zakresie warunków życia i zakwaterowania w Wielkiej Brytanii.

Rodzaje zakwaterowania

Podczas szukania mieszkania w Wielkiej Brytanii mamy do dyspozycji wiele możliwości, ale niektóre z nich mogą być kosztowne. Należy pamiętać o tym, aby uważnie się zastanowić nad tym, na co faktycznie będzie Państwa stać.

Pensjonaty / Pokoje ze śniadaniem

Są one z reguły drogie, nadają się za to idealnie na krótkie pobyty.

Prywatni właściciele mieszkań

Aby znaleźć listę dostępnych nieruchomości warto spróbować przejrzeć:

- Lokalne gazety
- Tablice ogłoszeń w lokalnych domach kultury
- Lokalne sklepy
- Urzędy Pocztowe
- Biura Wynajmu

Prywatni właściciele mieszkań mogą wymagać referencji, kaucji i kwoty jednego czynszu z góry.

Mieszkanie u pracodawcy

Niektórzy pracodawcy gwarantują zakwaterowanie, ważne jest jednak sprawdzenie warunków przyszłej umowy najmu. Jeżeli nie będą Państwo przestrzegać warunków tej umowy, może się zdarzyć, że stracą Państwo mieszkanie.

Budownictwo mieszkaniowe o charakterze społecznym

Jeżeli nie stać Państwa na wynajęcie lub zakup domu na wolnym rynku, mogą się Państwo kwalifikować do zamieszkania w mieszkaniach socjalnych, które zapewniają Organizacje Wspólnot Mieszkaniowych (Registered Social Landlords). Przed ubieganiem się o tego rodzaju mieszkanie należy sprawdzić swój status imigracyjny, co może być czynnikiem dyskwalifikującym do jego uzyskania.

Zakup nieruchomości

Dobrym pomysłem jest przedyskutowanie swoich planów w zakresie zakupu nieruchomości z Państwem bankiem lub kasą mieszkaniową (building society). Te instytucje wskażą sumę, jaką mogą Państwu pożyczyć (hipoteka) oraz sposób spłaty tej kwoty.

Bezdomność

Jeżeli mają Państwo problemy mieszkaniowe, należy jak najszybciej zawiadomić o tym lokalne władze samorządowe (local council). Ich zadaniem jest zapobieganie bezdomności i zrobią oni wszystko, co w ich mocy, aby Państwu pomóc. Im wcześniej omówiony zostanie ten problem, tym łatwiej i szybciej może on zostać rozwiązany z racji tego, że w większości przypadków bezdomności da się zapobiec.

„Shelter” to bezpłatna telefoniczna infolinia, oferująca pomoc każdej osobie zamieszkałej w Anglii i doświadczającej problemów związanych z zakwaterowaniem. Kontakt: tel. 0808 800 4444 lub Internet http://england.shelter.org.uk/professional_resources/childrens_service/childrens_service_advice_line/essential_links/housing_advice_helpline

Nie wolno czekać z szukaniem pomocy do momentu, kiedy już się jest bezdomnym.

Jednostka do spraw usług w zakresie mieszkalnictwa przy lokalnym biurze władz samorządowych może zaoferować Państwu poradę i pomoc w sprawach związanych z problemami mieszkaniowymi.

- Reklamy w gazetach
- Reklamy w oknach sklepowych

Urzędy Zatrudnienia (Jobcentre Plus)

Urzędy Zatrudnienia są częścią Departamentu Pracy i Emerytur (Department for Work and Pensions). Urząd ten zajmuje się sprawami związanymi z zatrudnieniem i świadczeniami dla ludzi w wieku produkcyjnym. Wiek produkcyjny według prawa w Wielkiej Brytanii to 16 – 65 lat.

Poniżej przedstawiamy listę usług oferowanych w urzędach zatrudnienia oraz gdzie są one dostępne:

- **Urząd Zatrudnienia On-line:** Największa baza danych o wolnych miejscach pracy na świecie – ponad 400,000 miejsc pracy. Można ją odwiedzić na stronie internetowej <http://www.jobcentreplus.gov.uk/>
- **Biuro Urzędu Zatrudnienia:** W tym miejscu można przeglądać aktualnie dostępne miejsca pracy w Państwa miejscu zamieszkania, można przeprowadzić dokładne wyszukiwanie dotyczące określonego stanowiska, można również bezpośrednio porozmawiać z doradcą.
- **Infolinia dla Poszukujących Pracy:** Ta infolinia oferuje doradztwo związane z karierą zawodową i wakacjami w Państwa miejscu zamieszkania oraz w zakresie rodzaju pracy, jaką Państwo chcieliby wykonywać. Jest dostępna pod numerem telefonu 0845 6060234.

Kwalifikacje

Kwalifikacje, które Państwo uzyskali poza terenem Wielkiej Brytanii mogą nie być honorowane w naszym kraju. Aby porównać Państwa kwalifikację z brytyjskimi, można skontaktować się Centrum Informacyjnym o Nostryfikacji Dyplomów (National Academic Recognition Information Centre). Należy wysłać dokumenty potwierdzające Państwa kwalifikacje przetłumaczone na język angielski. Chociaż porady ogólne są bezpłatne, to w przypadku, gdy chcą Państwo uzyskać indywidualną poradę oraz certyfikat zgodności Państwa kwalifikacji, pobierana jest opłata.

Prawa pracownika

Jeżeli są Państwo zatrudnieni na przynajmniej osiem godzin w tygodniu, a umowa pracy na danym stanowisku trwa dłużej niż miesiąc, Państwa pracodawca jest zobowiązany przez przepisy do sporządzenia umowy o pracę lub spisania warunków zatrudnienia.

Może się zdarzyć, że warunki zatrudnienia dla zajmowanego przez Państwa stanowiska opisane są w różnych miejscach, na przykład w umowie o pracę, w opisie Państwa stanowiska, czy w umowie ze związkami zawodowymi. Ważne jest, aby przechowywać wszelkie dokumenty otrzymane od pracodawcy w bezpiecznym miejscu.

Na prawa pracownika i pracodawcy mają także wpływ umowy zawarte ze związkami zawodowymi oraz prawo obowiązujące w Wielkiej Brytanii związane ze zdrowiem i bezpieczeństwem w pracy, zarobkami, rasą, niepełnosprawnością oraz dyskryminacją na gruncie orientacji seksualnej.

W przypadku pracy o wymiarze mniejszym niż osiem godzin w tygodniu i nie posiadaniu umowy, w dalszym ciągu mają Państwo prawa pracownicze wynikające z brytyjskich przepisów prawa pracy.

Urlop ojcowski

Jeżeli jesteś zatrudniony na etacie a Twoja partnerka jest w ciąży, przysługuje ci urlop ojcowski do dwu tygodni, który wykorzystuje się jednorazowo w okresie 56 dni od urodzin dziecka.

Urlop ojcowski przysługuje ci, jeżeli:

- Byłeś nieustannie zatrudniony przez swojego obecnego pracodawcę przez 26 tygodni lub dłużej, aż do 15 tygodnia poprzedzającego spodziewaną datę porodu.
- Jesteś biologicznym ojcem dziecka lub mężem / partnerem przyszłej matki (odnosi się to również do związków partnerskich tej samej płci).
- Będziesz brał czynny udział w wychowywaniu dziecka.
- W trakcie urlopu będziesz opiekował się matką i nowonarodzonym dzieckiem.
- O urlopie ojcowskim zawiadomiłeś wcześniej swojego pracodawcę.

Otrzymasz wypłatę ojcowską, jeżeli twoje zarobki są przynajmniej na poziomie dolnego limitu dla składek National Insurance (Ubezpieczenie Społeczne) (90 £ tygodniowo). Można zrezygnować z wypłaty bez utraty prawa do urlopu, o ile spełnia się wszystkie inne kryteria.

Jeżeli przysługuje ci wypłata ojcowska, otrzymasz 117,18 £ tygodniowo lub 90 procent swojej pensji tygodniowej, zależnie od tego która suma jest mniejsza.

Pod koniec 15. tygodnia przed przewidywaną datą rozwiązania, należy zawiadomić swojego pracodawcę (najlepiej na piśmie) o:

- Przewidywanej dacie rozwiązania
- Długości wymaganego urlopu (jeden lub dwa tygodnie)
- Preferowany początek urlopu ojcowskiego. (Datę tę można zmienić za 28 dniowym zawiadomieniem pracodawcy, przy czym urlop ojcowski nie może rozpocząć się przed faktycznym urodzeniem dziecka.)

Wynagrodzenie

Wszyscy pracownicy zatrudnieni w Wielkiej Brytanii są uprawnieni z mocy prawa* do otrzymywania minimalnego wynagrodzenia krajowego za wykonywaną pracę. Poniższa tabelka przedstawia minimalne wynagrodzenie dla każdej z grup wiekowych:

Wiek	Minimalne wynagrodzenie
16 - 17	£3.53
18 - 21	£4.77 (stawka rozwojowa)**
Ponad 22*	£5.73

*Praktykanci poniżej 19 roku życia nie podlegają przepisom o minimalnym wynagrodzeniu.

**Jeżeli przez pierwsze sześć miesięcy szkolą się Państwo do nowej pracy, mogą Państwo otrzymywać tylko stawkę rozwojową.

Narzutę płacowe

Pracodawcy, zgodnie z przepisami prawa, są zobowiązani do odprowadzania potrąceń z Państwa pensji na poczet podatku dochodowego, zaliczek na podatek dochodowy (Pay As You Earn - PAYE) oraz składek na ubezpieczenie społeczne. Inne potrącenia dokonywane z Państwa wynagrodzenia muszą być z Państwem uzgodnione.

Jeżeli uważają Państwo, że nie otrzymują Państwo minimalnego wynagrodzenia, mogą Państwo skontaktować się z Infolinią do spraw Minimalnego Wynagrodzenia Krajowego DTI pod numerem telefonu 0845 6000 678.

Zdrowie i bezpieczeństwo

Niezależnie od tego, gdzie pracują Państwo na terenie Wielkiej Brytanii i nieważne jak długo, zarówno pracownik, jak i pracodawca mają prawa i obowiązki dotyczące zdrowia i bezpieczeństwa.

Organ do spraw Higieny i Bezpieczeństwa Pracy (Health and Safety Executive - HSE) jest rządową organizacją, zajmującą się ochroną zdrowia, bezpieczeństwa i dobra pracowników przez wprowadzanie praw dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy oraz oferowanie pomocy i wsparcia.

Jeżeli mieli Państwo wypadek w pracy, niezależnie od tego, czy był on poważny, należy zgłosić ten fakt przełożonemu, przedstawicielowi związków zawodowych lub Kierownikowi ds. Bezpieczeństwa. Należy upewnić się, że Państw wypadek został odnotowany w książce wypadków.

Jeżeli z powodu wypadku nie mogą Państwo pracować, należy pójść do lekarza i powiadomić go o tym fakcie. Należy poprosić lekarza o wydanie odpowiedniego zaświadczenia, które należy wysłać pracodawcy. Mogą być Państwo kwalifikować się do otrzymania odpowiednich świadczeń.

Wstępowanie do związku zawodowego

Prawo w Wielkiej Brytanii stanowi, że mogą Państwo wstąpić do związku zawodowego po ukończeniu 16 roku życia. Jeżeli wstąpią Państwo do związku zawodowego, otrzymają tam Państwo poradę dotyczącą praw pracowniczych oraz wsparcie w rozwiązywaniu ewentualnych problemów z pracodawcą. Proszę zapytać kolegów, czy są członkami związków, co proponują dane związki i kto jest ich przedstawicielem.

Choroba lub spóźnienie

Jeżeli nie mogą Państwo przyjść do pracy z powodu choroby lub problemów osobistych, należy zadzwonić do swojego przełożonego lub pracodawcy i wyjaśnić zaistniałe okoliczności oraz poinformować o planowanym powrocie do pracy.

Otrzymywanie zasiłku chorobowego

Państwa uprawnienia w zakresie otrzymywania wynagrodzenia podczas nieobecności w pracy z powodu choroby powinna regulować umowa o pracę lub warunki zatrudnienia. Jeżeli coś jest dla Państwa niejasne należy poprosić przełożonego lub przedstawiciela związków o wyjaśnienie.

Szykany

Dyskryminacja pracowników lub kolegów z pracy ze względu na rasę, wiek, czy płeć jest zabroniona. Jeżeli odczuwają Państwo, że ktoś w pracy potraktował Państwa niewłaściwie, należy zanotować, co się stało, gdzie to miało miejsce i kiedy, a następnie należy to zgłosić.

Można tego dokonać rozmawiając z:

- Przełożonym w firmie, w której Państwo pracują
- Przedstawicielem związków zawodowych
- Biurem Porad Obywatelskich

Wsparcie finansowe (Tax Credits)

Osoby pracujące oraz / lub wychowujące dzieci mogą mieć prawo do zasiłków pieniężnych. Można sprawdzić, czy jest się uprawnionym do takiej formy pomocy, odwiedzając witrynę <http://www.hmrc.gov.uk/taxcredits> lub telefonując na numer 0845 300 3900.

Instytucje doradcze

Biuro Porad Obywatelskich (Citizens Advice Service) pomaga między innymi w rozwiązywaniu problemów prawnych i związanych z finansami, udzielając nieodpłatnych informacji i porad w 3 300 placówkach. Informacje o lokalizacji biur i godzinach ich pracy znajdują się na stronie: <http://www.citizensadvice.org.uk/index/getadvice.htm>.

Edukacja

Zasady ogólne

W Wielkiej Brytanii wszystkie dzieci w wieku 5-16 lat muszą pobierać naukę w pełnym wymiarze godzin. Zapewnienie możliwości edukacji jest obowiązkiem lokalnej rady (tzw. władze lokalne). Dzieci będące uchodźcami lub starające się o azyl mają prawo do nauki w pełnym wymiarze godzin, tak jak wszystkie inne dzieci w Wielkiej Brytanii.

Większość dzieci uczęszcza do szkół państwowych. Niektóre uczą się w placówkach prywatnych, w których rodzice opłacają czesne. Niewielka liczba dzieci posiada zezwolenie władz lokalnych na naukę w domu.

Rok szkolny

Rok szkolny w Wielkiej Brytanii zaczyna się w sierpniu lub wrześniu i jest podzielony na trzy lub sześć semestrów. Każdy semestr trwa siedem lub trzynaście tygodni. Szkoły są zamykane na przynajmniej dwa tygodnie w okresie Bożego Narodzenia i na dwa tygodnie podczas Wielkanocy (w marcu lub kwietniu). W połowie każdego semestru są krótkie przerwy, trwające od dwóch do pięciu dni.

Rok szkolny kończy się w czerwcu lub lipcu i szkoły są zamykane na około sześć tygodni.

Szkoła i college

Generalnie, nauka w Wielkiej Brytanii odbywa się w czterech osobnych etapach:

Wiek	Rodzaj szkoły	Lata nauki
5 - 11	Szkoła podstawowa	1 - 6
11 - 16	Szkoła średnia	7 - 11
16 - 18 / 19	Szkoła średnia, Sixth Form College lub College of Further Education	12 - 13
18 / 19 plus	College of Further Education lub Uniwersytet	

Jeżeli dziecko chce kontynuować naukę po ukończeniu 16 lat, musi zdecydować, czy zostaje w szkole, czy przechodzi do college'u.

Koszty

Choć edukacja państwowa w Wielkiej Brytanii jest darmowa, uczniowie i rodzice muszą zapłacić za pewne rzeczy.

Wyposażenie i podręczniki

W szkole każde dziecko musi posiadać własne pióro, ołówek i linijkę. Szkoła powinna zapewnić podręczniki, papier oraz inne przybory niezbędne do lekcji.

Mundurki szkolne

Osoby z niskimi dochodami mogą starać się o pomoc finansową na zakup mundurka.

Posiłki w szkole

Wszystkie brytyjskie szkoły oferują uczniom posiłek w ciągu dnia, choć wiele dzieci przynosi własny lunch. Szkolne posiłki są darmowe dla dzieci z rodzin o niskich dochodach.

Jeżeli uczeń otrzymuje pomoc z opieki społecznej, opiekun zapewnia mu gotowy lunch lub pieniądze na zakup posiłku w szkole.

Dojazd do szkoły

Jeżeli dziecko jest przyjęte do szkoły najbliższej miejscu zamieszkania, która nie znajduje się w odległości pozwalającej na dochodzenie pieszo (w większości przypadków jest to 4,8 km) 3 mile, można uzyskać dofinansowanie na opłacenie przejazdów autobusem lub pociągiem.

Inne koszty

Szkoła nie powinna wymagać opłat za żadne przybory niezbędne do pracy w szkole. Może jednak zaistnieć konieczność opłacenia zajęć dodatkowych, takich jak np. nauka gry na instrumencie muzycznym.

Wycieczki szkolne

Czasami nauczyciel organizuje wycieczkę poza teren szkoły, np. zwiedzanie zamku lub muzeum. Nie powinna być ona płatna, jeżeli odbywa się w ramach głównych przedmiotów, w godzinach lekcji. W przypadku wyjazdów z noclegiem, rodziny z niskim dochodem nie muszą ponosić kosztów zakwaterowania i wyżywienia.

Nauka w szkole

Nauka w brytyjskich szkołach najprawdopodobniej będzie się różnić od lekcji, jakie dzieci pobierały w przeszłości i może obejmować przedmioty, których wcześniej się nie uczyły.

Sposoby nauczania też mogą być inne. Od dziecka może się wymagać aktywnego udziału w zajęciach, a nie tylko cichego słuchania. Nauczyciel może zachęcać do zadawania pytań i dyskusji, a także organizować prace w mniejszych grupach.

Główne przedmioty

W szkole nauczanych jest wiele różnych przedmiotów. Zgodnie z wymogami prawa, szkoły w Anglii i Walii muszą nauczać angielskiego, matematyki, nauk przyrodniczych, projektowania i technologii, informatyki i technologii komunikacji (ICT), historii, geografii, drugiego języka innego niż angielski, plastyki, muzyki, wychowania fizycznego (PE) i obywatelskiego (w Walii: PSE).

W Szkocji i Irlandii Północnej zakres przedmiotowy jest podobny, natomiast we wszystkich szkołach w Walii naucza się języka walijskiego.

Od 14 roku życia uczniowie często pobierają lekcje wdrożenia zawodowego, pomagające im przygotować się do pracy lub dalszej edukacji po ukończeniu 16 lat.

Religia

Prawo nakazuje nauczanie religii w brytyjskich szkołach, choć nie wszystkie placówki tego ściśle przestrzegają. Lekcje często obejmują zagadnienia o charakterze etycznym, a nie religijnym. Rodzice lub opiekunowie mogą zwolnić dziecko z udziału w tych lekcjach.

Pomoc w angielskim

W razie potrzeby szkoła powinna zapewnić dziecku dodatkową pomoc w nauce angielskiego. Na niektórych lekcjach dziecko może pomagać druga osoba dorosła, tzw. asystent klasowy. Czasami nauczyciele organizują dodatkowe zajęcia w porze lunchu, aby zapewnić pomoc w nauce.

Jeżeli dziecko nie posiada odpowiedniej znajomości angielskiego, nauczyciele mogą zdecydować, że będzie mu łatwiej pracować z uczniami w nieco młodszym wieku.

Zajęcia pozalekcyjne

Szkoła może organizować dodatkowe zajęcia pozalekcyjne, na przykład kółka sportowe lub muzyczne. Udział w tych zajęciach pomaga uczniowi nawiązać znajomości, a także przygotować się do ubiegania o pracę lub miejsce w college'u bądź na uniwersytecie.

Równe szanse

W Wielkiej Brytanii, każde dziecko musi mieć w szkole jednakowe szanse. Niezgodne z prawem jest wykluczanie uczniów przez szkołę lub college z jakichkolwiek zajęć z powodu płci, rasy, religii, orientacji seksualnej lub kalectwa. Chłopcy i dziewczynki mają prawo do takich samych lekcji i powinni być traktowani w jednakowy sposób.

Zasady szkolne

Prawdopodobnie dziecko otrzyma kopię szkolnych zasad, gdy pierwszy raz pojawi się w szkole. Zasady regulują takie sprawy jak mundurek, noszenie biżuterii, korzystanie z telefonów komórkowych oraz generalne zachowanie w szkole.

Problemy w szkole

Jeżeli dziecko ma problem w szkole, powinno od razu kogoś o tym powiadomić. Rodzice lub opiekunowie zawsze mogą umówić się na rozmowę z nauczycielem.

Frekwencja

Ważne jest, aby dziecko regularnie uczęszczało do szkoły i było punktualne. Jeżeli wiadomo, że nie będzie ono obecne na lekcjach, należy uprzedzić o tym wychowawcę. Jeżeli dziecko nie może chodzić do szkoły z powodu choroby, należy jak najszybciej powiadomić szkołę. Gdy dziecko wraca do szkoły po okresie absencji należy przestawić pisemne usprawiedliwienie jego nieobecności.

Jeżeli dziecko często opuszcza lekcje, opiekunowie mogą spodziewać się wizyty urzędnika do spraw edukacji, który pomoże rodzinie poprawić frekwencję podopiecznego.

Rodzice dziecka opuszczającego lekcje bez uzasadnionej przyczyny mogą podlegać karze grzywny lub - w skrajnym przypadku - pozbawienia wolności.

Egzaminy

W Anglii uczniowie w wieku 11 i 14 lat przystępują do testów z angielskiego, matematyki i nauk przyrodniczych.

W wieku 16 lat, większość młodych ludzi w Anglii, Walii oraz Irlandii Północnej zdaje egzaminy ze wszystkich głównych przedmiotów. Są to egzaminy GCSE, pozwalające uzyskać ważne kwalifikacje na potrzeby zatrudnienia i dalszej edukacji.

Starsi uczniowie mogą uzyskiwać wiele innych kwalifikacji, które są powiązane z przedmiotami szkolnymi (poziomy AS i A2) lub innymi umiejętnościami i profilami zawodowymi.

Egzaminy w Szkocji wyglądają inaczej. Większość uczniów w wieku 16 lat przystępuje do egzaminów Standard Grade (stopień standardowy) z pięciu lub więcej przedmiotów, obejmujących obowiązkowo język angielski, matematykę, język obcy, przedmiot w ramach nauk przyrodniczych oraz przedmiot z nauk społecznych. Później przez rok lub dwa można uczestniczyć w kursach National Qualifications (kwalifikacje państwowe), w szkole lub w college'u. Kończą się one egzaminami na różnych poziomach, znanymi jako Access (ogólne), Intermediate (średnio zaawansowane) oraz Higher (wyższe).

16 lat

Młode osoby w Anglii i Walii muszą kontynuować naukę w szkole do ostatniego piątku czerwca w roku szkolnym, w którym kończą 16 lat. W Szkocji niektórzy uczniowie mogą zakończyć naukę wcześniej, w zależności od daty urodzin.

Jeżeli dziecko decyduje się na kontynuowanie nauki po ukończeniu 16 lat, musi określić, czy zostaje w szkole, czy przechodzi do college'u.

Kontynuacja nauki w szkole

Wiele szkół oferuje jednoroczne lub dwuletnie kursy dla osób w wieku 16-19 lat, które:

- Chcą poprawić oceny z egzaminów; lub
- Zaczynają przygotowanie do pracy zawodowej; lub
- Planują naukę na uniwersytecie

Ten okres nauki jest zwykle nazywany Sixth Form (Szósta klasa).

Zakończenie nauki w szkole

Uczniowie, którzy decydują się na opuszczenie szkoły w wieku 16 lat mogą podjąć pracę, rozpocząć szkolenie zawodowe lub kontynuować naukę w college'u. Uprawnienia dziecka zależą od jego statusu imigracyjnego.

Pomoc w podjęciu odpowiedniej decyzji oferuje szkoła oraz poradnictwo Connexions.

Poradnictwo Connexions

Jest to nazwa organizacji, która udziela młodym ludziom porad w wielu sprawach. Obejmują one nie tylko edukację, pracę i szkolenia, ale również kwestie związane z mieszkaniem, zdrowiem i finansami.

Porady Connexions można uzyskać w szkołach i college'ach, a także w lokalnych biurach oraz w witrynie internetowej <http://www.connexions.gov.uk/>

Dalsza edukacja

Dalsza edukacja oznacza naukę w szkole lub college'u dla młodzieży w wieku od 16 lat.

Nauka w college'u

Lokalny college dalszej edukacji proponuje szeroki wybór kursów dla młodzieży w wieku 16-19 lat. Są kursy dla osób pragnących poprawić swoje oceny egzaminacyjne lub podjąć naukę na uniwersytecie oraz dla osób zamierzających doskonalić się w wybranym zawodzie. Jedne kursy są organizowane w pełnym wymiarze godzin, a inne nie, aby umożliwić studentom jednoczesną pracę zawodową.

Warunki zapisu

Choć uczeń może znaleźć interesujący kurs, musi najpierw spełnić pewne kryteria kwalifikacyjne. Należy wykazać, że kandydat:

- Posiada umiejętności językowe
- Ma odpowiednie kwalifikacje, np. odpowiednio dobre wyniki z egzaminów
- Może uiścić opłaty i zapłacić za swoje utrzymanie w okresie nauki

Nauka angielskiego

Wiele college'ów organizuje kursy dla osób pragnących poprawić swoją znajomość języka angielskiego. Niektóre nauczają podstaw języka, natomiast inne są bardziej zaawansowane lub powiązane z określonymi funkcjami zawodowymi.

Zajęcia angielskiego mogą być również organizowane przez Adult Education Centre (Centrum Edukacji Dorosłych). Zwykle odbywają się one wieczorami, aby mogły w nich uczestniczyć osoby pracujące w pełnym wymiarze godzin.

W skontaktowaniu się z takim Centrum może pomóc pracownik lub doradca społeczny, doradca poradnictwa Connexions bądź pracownik lokalnej biblioteki. Dla osób pobierających zasiłek lub mających niski dochód kursy mogą być darmowe bądź w obniżonej cenie.

Szkolnictwo wyższe

Szkolnictwo wyższe oznacza uniwersytety oraz placówki typu college, pozwalające uzyskać stopnie naukowe i specjalne kwalifikacje zawodowe.

Zazwyczaj wnioski o przyjęcie na uczelnię od września składa się do końca poprzedzającego marca. Jednakże, w Wielkiej Brytanii kandydaci z reguły nie zgłaszają się bezpośrednio na wybrany uniwersytet. Prawie wszystkie wnioski są kierowane przez organizację o nazwie UCAS. Wychowawca dziecka w szkole lub w college'u może udzielić szczegółowych informacji i niezbędnej pomocy.

Koszty

Obecnie większość studentów wyższych szkół w Anglii oraz Walii musi pokrywać wydatki związane ze swoim utrzymaniem i uiszczać część odpłatności za naukę. Studenci w Szkocji opłacają tylko wydatki związane z utrzymaniem.

W brytyjskich uczelniach obowiązują dwie stawki opłat za nauczanie: krajowa i zagraniczna. Opłata dla osób z zagranicy jest znacznie wyższa.

Większość studentów pobiera stypendium zwrotne, pomagające opłacić koszty utrzymania, w ramach wspieranego przez rząd programu stypendialnego Student Loans Scheme. Więcej informacji można uzyskać na stronie internetowej <http://www.studentfinancedirect.co.uk/> oraz pod numerem telefonu 08456 077577.

Studenci spłacają stypendium po ukończeniu nauki, gdy ich zarobki osiągają określony poziom. Ustalona miesięczna kwota jest automatycznie potrącana z wynagrodzenia.

Opieka zdrowotna

Wiadomości ogólne

Jeżeli przebywają Państwo na stałe w Wielkiej Brytanii, są Państwo uprawnieni do otrzymywania opieki zdrowotnej, świadczonej przez Państwową Służbę Zdrowia (National Health Service - NHS). Większość usług NHS jest darmowa, jednak za niektóre z nich pobierane są opłaty, na przykład za recepty* (jest to standardowa opłata za lekarstwo), za badanie wzroku, okulary i leczenie dentystyczne.**

Osoba otrzymująca zasiłek może być uprawniona do uzyskania pomocy w pokryciu tych wydatków. Aby móc ubiegać się o tego rodzaju pomoc, należy wypełnić szczegółowy formularz, który można dostać u lekarza, dentysty lub w aptece.

Osoby na stałe przebywające w Wielkiej Brytanii zasilają system ubezpieczeń zdrowotnych NHS przez opłatę składek na ubezpieczenie społeczne, które odprowadzane są od dochodów.

Jeżeli planują Państwo przebywać w Wielkiej Brytanii dłużej niż 3 miesiące, ważne jest, aby zarejestrować się u lekarza i dentysty w najbliższym sąsiedztwie Państwa miejsca zamieszkania. Z tą rejestracją nie należy czekać do momentu aż Pan / Pani lub ktoś z Państwa rodziny będzie chory.

*Pigułki antykoncepcyjne są zwolnione z opłaty za receptę.

**Dla mieszkańców Szkocji okresowe badania wzroku i przeglądy stomatologiczne są bezpłatne.

Rejestracja u Lekarza

Lekarze w Wielkiej Brytanii często są nazywani „Lekarzami pierwszego kontaktu” (General Practitioners - GP) i odnosi się to raczej do lekarzy pracujących w lokalnej przychodni niż w szpitalu. Gdy już Państwo ustalą, gdzie znajduje się najbliższa przychodnia lekarska, zostaną Państwo poproszeni o wypełnienie formularza rejestracyjnego. Należy podać informacje dotyczące adresu, wcześniejszego i obecnego stanu zdrowia oraz wpisać telefon kontaktowy.

Umawianie się na wizytę w Przychodni Lekarskiej

Przychodnie Lekarskie otwarte są zwykle od poniedziałku do piątku w normalnych godzinach urzędowania. W przychodni, w której się Państwo rejestrują, uzyskają Państwo szczegółowe godziny otwarcia oraz listę świadczonych usług. Najlepiej jest zapisywać się do lekarza z kilkudniowym wyprzedzeniem; można tego dokonać osobiście lub zarezerwować wizytę telefonicznie. Przychodnie lekarskie z reguły mają kilka wolnych terminów przeznaczonych na „niespodziewane wizyty”. Dotyczy to zapisów dokonywanych tego samego dnia, informacje o nich można uzyskać po otwarciu przychodni.

Wszystkie informacje przekazane przychodni lekarskiej są poufne.

Co zrobić, gdy Przychodnia Lekarska jest zamknięta

Jeżeli pilnie potrzebują Państwo pomocy lekarza pierwszego kontaktu (GP) poza godzinami pracy przychodni i nie mogą Państwo czekać do otwarcia przychodni, mogą Państwo zadzwonić do punktu

przyjęć poza godzinami pracy w Państwa przychodni rejonowej.

Jeżeli potrzebują Państwo usług tłumacza podczas tej rozmowy, proszę powiedzieć, w jakim języku chcą Państwo rozmawiać na początku rozmowy.

Ostry dyżur

Numer telefonu do służb ratunkowych w Wielkiej Brytanii to 999. Numer ten służy zarówno do wezwania Pogotowia, Policji czy Straży Pożarnej. Jeżeli Pan / Pani lub ktoś z rodziny jest poważnie chory i konieczna jest szybka pomoc medyczna, należy zadzwonić pod ten numer i wezwać karetkę pogotowia. Zostaną Państwo zapytani o przyczynę Państwa telefonu oraz o miejsce, gdzie się Państwo znajdują.

Infolinia NHS Direct

Jeżeli nie są Państwo pewni tego, gdzie uzyskać pomoc medyczną, gdzie uzyskać poradę w mniej poważnych dolegliwościach lub chcą Państwo uzyskać ogólne informacje dotyczące opieki zdrowotnej, do Państwa dyspozycji działa Infolinia NHS Direct pod numerem telefonu 0845 4647.*

Na początku rozmowy należy określić, w jakim języku chcemy rozmawiać. Operator przełączy rozmowę do tłumacza, jeżeli jest to konieczne. Infolinia jest dostępna przez 24 godziny na dobę przez siedem dni w tygodniu. Zatrudnieni są tam profesjonalni doradcy oraz pielęgniarki, którzy udzielają porad mając na względzie poufność danych.

Mogą państwo również odwiedzić stronę internetową NHS Direct <http://www.nhsdirect.nhs.uk/>, aby uzyskać porady dotyczące chorób, operacji, badań, zabiegów i powszechnych problemów zdrowotnych.*

*W Szkocji całodobowa informacja i poradnictwo służby zdrowia nosi nazwę NHS 24. Można zatelefonować na numer 08454 242424 lub odwiedzić witrynę internetową <http://www.nhs24.com/>

Apteki

Apteki w Wielkiej Brytanii noszą nazwę „Pharmacy”. Można tam wykupić leki przepisane przez lekarza. Apteki sprzedają również szereg lekarstw ma mniejsze dolegliwości, które można kupić bez recepty.

Prawdopodobnie znany jest Państwu czerwony lub zielony symbol, stosowany także w Państwa kraju, w Wielkiej Brytanii apteki oferują podobne usługi. Osoby zatrudnione w aptekach mogą Państwu doradzić w kwestiach zdrowia, będą one także mogły pomóc Państwu w uzyskaniu informacji o dostępnych usługach zdrowotnych.

Opieka zdrowotna dla Rodzin z dziećmi

Jeżeli mają Państwo dzieci poniżej 5 roku życia, są państwo uprawnieni do bezpłatnych domowych wizyt lekarskich. Osoby świadczące takie usługi są wykwalifikowanymi pielęgniarkami lub pielęgniarzami, którzy przeszli specjalne przeszkolenie. Mogą oni pomóc państwu uzyskać szeroki zakres informacji o:

- Szczepieniach ochronnych dla dzieci
- Zdrowym jedzeniu
- Rozwoju Dzieci oraz okresie wzrostu
- Przedszkolach
- Zerówkach
- Edukacji
- Warunkach mieszkaniowych

Dentysta

W Wielkiej Brytanii dentyści leczą zarówno pacjentów NHS, którzy korzystają z ich usług nieodpłatnie* jak i prywatnych pacjentów, którzy płacą za leczenie. Mogą Państwo spotkać się z kolejką zapisów do rejonowego dentysty. Jest to obecnie duży problem w Wielkiej Brytanii. Radzimy odwiedzać dentystę co pół roku.

*Pacjenci NHS muszą uiszczać niewielką opłatę za badania okresowe. Natomiast przeglądy stomatologiczne dla mieszkańców Szkocji są bezpłatne.

Optyk

U optyka można zbadać sobie wzrok i zrealizować receptę na okulary lub szkła kontaktowe.* Mogą Państwo uzyskać pomoc w opłaceniu kosztów związanych z wizytą u optyka. Więcej informacji na ten temat można uzyskać u optyka.

*Dla mieszkańców Szkocji okresowe badania wzroku są bezpłatne.

Szczepienia ochronne

W Wielkiej Brytanii niemowlęta i dzieci są bezpłatnie szczepione przeciwko niebezpiecznym chorobom takim, jak na przykład: różyczka, świnka i gruźlica. Szczepienia ochronne polegają na zrobieniu zastrzyku zwanego szczepionką, które pomagają zwalczyć infekcje chorobowe. Więcej informacji można uzyskać podczas domowej wizyty lekarskiej lub u lekarza w przychodni.

Zdrowie seksualne

Ważne jest stosowanie środków antykoncepcyjnych podczas stosunków płciowych. Prezerwatywy zapewniają ochronę przed chorobami i infekcjami przenoszonymi drogą płciową oraz zapobiegają niechcianej ciąży. Prezerwatywy są bezpłatnie dostępne u większości lekarzy pierwszego kontaktu, klinikach planowania rodziny (family planning clinic) oraz u osób przeprowadzających wizyty domowe. Można je również kupić w wielu supermarketach i aptekach.

Jeżeli chcą Państwo przeprowadzić poufną rozmowę na temat dostępnych możliwości, mogą Państwo zapisać się na wizytę w Państwa przychodni lub w klinice zdrowia płciowego (sexual health clinic), lub zadzwonić na infolinię NHS Direct pod numer 0845 4647*.

Można również uzyskać pomoc w nagłych przypadkach związanych z antykoncepcją u Państwa lekarza pierwszego kontaktu lub w klinice zdrowia płciowego. Jest to czasem nazywane „pigułką po stosunku” (morning after pill). Może to państwa uchronić przed niechcianą ciążą, ale nie ochroni przed chorobami i infekcjami przenoszonymi drogą płciową. Jeżeli podejrzewają Państwo, że zarazili się chorobą lub infekcją przenoszoną drogą płciową, należy sprawdzić to jak najszybciej. Można zapisać się na wizytę w tej sprawie do lekarza w Państwa klinice zdrowia płciowego, czasami nazywaną kliniką chorób układu moczowo-płciowego (genitor-urinary clinic). Te usługi są bezpłatne i świadczone z zachowaniem poufności danych, pracownicy tej instytucji zaoferują Państwu przydatną pomoc.

*W Szkocji można połączyć się z NHS 24 telefonując na numer 08454 242424.

Palenie papierosów

Wiele problemów ze zdrowiem związanych jest z paleniem papierosów. Wielu ludzi nie zdaje sobie w pełni sprawy z problemów, jakie powodują papierosy. Paląc papierosy są państwo bardziej narażeni na drobne dolegliwości oraz zwiększają Państwo ryzyko zachorowania na poważną chorobę.

NHS oferuje pomoc i porady w rzuceniu palenia. Więcej informacji na ten temat można uzyskać u Państwa lekarza pierwszego kontaktu.

Transport

Informacje ogólne

Poniższe informacje zaznajomią Państwa z siecią transportową w Wielkiej Brytanii oraz z niektórymi podstawowymi wskazówkami związanymi z używaniem samochodów na autostradach publicznych.

Prowadzenie pojazdów mechanicznych po drogach w Wielkiej Brytanii bez posiadania odpowiednich dokumentów jest niezgodne z prawem. Te dokumenty to aktualne prawo jazdy, ważne obowiązkowe badania techniczne pojazdu, winietka potwierdzająca opłacenie podatku drogowego oraz dowód ubezpieczenia pojazdu, co szczegółowo zostało omówione poniżej.

Aby prowadzić pojazd silnikowy na terenie Wielkiej Brytanii, należy spełnić minimalne brytyjskie wymagania dotyczące wieku kierowcy.

Typ pojazdu	Minimalny wiek
Samochody i Motocykle	17 lat
Pojazdy Średniej Wielkości	18 lat
Duże Ciężarówki i Autobusy	21 lat

Prawo jazdy / Międzynarodowe prawo jazdy

Jeżeli pochodzą Państwo z kraju znajdującego się w Europejskiej Strefie Ekonomicznej, są Państwo uprawnieni do używania:

- **Zwykłego Prawa Jazdy** wydanego w Państwa kraju / **Wspólnotowego Prawa Jazdy**: aby prowadzić pojazdy na terenie Wielkiej Brytanii do 3 lat po uzyskaniu statusu rezydenta.
- **Zawodowe Prawo Jazdy***: aby prowadzić pojazdy na terenie Wielkiej Brytanii do 5 lat po uzyskaniu statusu rezydenta.

Po upływie powyższych okresów należy uzyskać brytyjskie prawo jazdy.

*Jeżeli posiadają Państwo zawodowe prawo jazdy i uczą się Państwo prowadzić pojazdy na terenie Wielkiej Brytanii:

- Konieczny jest nadzór osoby powyżej 21 roku życia, która posiada aktualne brytyjskie prawo jazdy minimum 3 lata.
- Należy oznaczyć samochód, który służy do nauki, z przodu i z tyłu za pomocą czerwonych tablic z literą „L”. Dzięki czemu inni kierowcy wiedzą, że kierowca tego samochodu dopiero się uczy.
- Nie wolno jeździć po autostradach.
- Zabronione jest holowanie wszystkich rodzajów przyczep za samochodem.

Należy okazać prawo jazdy i dokumenty samochodu funkcjonariuszowi policji na wezwanie. Jeżeli jest to niemożliwe na miejscu, należy dostarczyć te dokumenty na posterunek policji przed upływem 7 od daty kontroli. Niedopełnienie tego obowiązku stanowi wykroczenie.

MOT obowiązkowe badania techniczne pojazdu

Jeżeli Państwa pojazd jest starszy niż 3 lata, musi być poddany obowiązkowym badaniom technicznym. Jeżdżenie po drogach w Wielkiej Brytanii, bez ważnego badania technicznego jest niedozwolone. Przy zakupie samochodu należy upewnić się, że dany pojazd ma taki badanie. Obowiązkowe badanie techniczne należy przeprowadzić raz do roku.

Jak uzyskać certyfikat obowiązkowego badania technicznego

Należy pojechać swoim pojazdem do najbliższego warsztatu, uprawnionego do przeprowadzania obowiązkowych badań technicznych. Zostaną tam przeprowadzone konieczne badania, aby stwierdzić, czy Państwa pojazd nadaje się do użytkowania na drogach.

Ubezpieczenie

W Wielkiej Brytanii prowadzenie pojazdów bez ważnego ubezpieczenia jest niedozwolone, podobnie jak podróżowanie nieubezpieczonym samochodem lub pozostawianie go przy drodze.

Podczas wypełniania dokumentów potrzebnych do ubezpieczenia pojazdu, należy wpisać informacje zgodne z prawdą. W przeciwnym razie ubezpieczenie będzie nieważne. Celowe podawanie nieprawdziwych danych, przy zawieraniu umowy ubezpieczenia oraz podczas ubiegania się o odszkodowanie stanowi wykroczenie.

Niektóre firmy ubezpieczeniowe udzielają zniżek za bezszkodową jazdę przez szereg lat. Firmy te mogą zaakceptować świadectwa bezszkodowej jazdy z innych krajów, jeżeli zostaną one przetłumaczone na angielski.

Podatek drogowy

Każdy jeżdżący pojazd oraz wszystkie pojazdy, które mogą stać przy drodze publicznej, muszą mieć aktualną winietkę potwierdzającą opłacenie podatku drogowego (licencja pojazdu) przyklejoną do wewnętrznej strony przedniej szyby.

Jak uzyskać Winietkę

Aby uzyskać winietkę należy wypełnić formularz dostępny w urzędzie pocztowym. Należy okazać:

- Dowód ubezpieczenia pojazdu
- Zaświadczenie o obowiązkowych badaniach technicznych pojazdu

Wykorzystywanie winietki nie swojego pojazdu jest nielegalne.

Reguły obowiązujące na drodze

Poniżej przedstawiamy kilka podstawowych zasad ruchu drogowego, a których należy pamiętać podczas prowadzenia pojazdu:

- Pojazd musi być dopuszczony do jazdy i bezpieczny do prowadzenia oraz podróżowania nim, musi mieć aktualne obowiązkowe badania techniczne.
- Należy jeździć po lewej stronie drogi.
- Pojazd musi mieć aktualną winietkę potwierdzającą opłacenie podatku drogowego.
- Nie zapianie pasa bezpieczeństwa jest niezgodne z przepisami.
- Należy upewnić się, że wszyscy pasażerowie zapieli pasy bezpieczeństwa.
- Dzieci które nie osiągnęły wzrostu 135 cm lub nie ukończyły 12-tu lat (zależy który z tych warunków zostanie spełniony pierwszy) muszą być umieszczone w foteliku samochodowym na czas jazdy samochodem.
- Należy upewnić się, że jesteśmy w stanie prowadzić pojazd, prowadzenie pojazdów pod wpływem narkotyków i alkoholu jest niedozwolone.
- W Wielkiej Brytanii ograniczenia prędkości na znakach opisane są w milach na godzinę (MPH). Trzeba na to uważać, odczytując prędkość na szybkościomierzu.

- Ograniczenie prędkości w Wielkiej Brytanii to 60 mph na drogach jednojezdniowych i 70mph na drogach dwujezdniowych.
- Obowiązuje więcej ograniczeń prędkości. Należy uważać, aby je przestrzegać podczas jazdy.
- Używanie telefonu komórkowego podczas jazdy jest zabronione.
- Kierowcy motocykli i ich pasażerowie zobowiązani są do noszenia podczas jazdy hełmów ochronnych.
- Jeżeli zdarzył się Państwu wypadek, należy się zatrzymać i jeżeli ktokolwiek jest ranny lub są inne szkody, należy poinformować o tym policję.

Usługi autobusowe

W Wielkiej Brytanii działa wiele różnych firm autobusowych, które pobierają opłaty według własnych cenników. Zawsze możliwe jest opłacenie opłaty za przejazd u kierowcy podczas podróży. Czasami, firmy autobusowe sprzedają specjalne bilety na więcej niż jeden przejazd. Jeżeli planują Państwo regularnie jeździć autobusami, taniej jest kupić bilet okresowy. Bilety kupione w jednej firmie autobusowej, nie są ważne w innej firmie, chyba że firmy te podpisały specjalną umowę. Można to sprawdzić na rozkładach jazdy danej firmy przewozowej.

Dobrze jest mieć odliczone pieniądze na opłatę za przejazd, czasami kierowca nie ma wydać reszty i w ten sposób opóźnia się odjazd autobusu.

Pociągi

W Wielkiej Brytanii sieć kolejowa prowadzona jest przez wiele różnych prywatnych firm. Można kupić bilet na pociąg na stacji, przez telefon lub Internet. Ten bilet będzie ważny we wszystkich firmach kolejowych (poza biletami z oferty specjalnej) na trasie podróży.

Jeżeli planują Państwo jechać do Londynu, najlepiej zrobić to poza godzinami szczytu. Podczas godzin szczytu (przed 10 rano i pomiędzy 17:00 a 21:00) ceny biletów mogą być wyższe. Korzystnie jest również rezerwować bilety z wyprzedzeniem.

Aby sprawdzić rozkład jazdy pociągów, zarezerwować bilety lub uzyskać odpowiedź na inne pytania można odwiedzić stronę internetową <http://www.nationalrail.co.uk> lub zadzwonić do centrali telefonicznej Kolei Krajowych (National Rail Enquiries) pod numer telefonu 08457 484950.

Taksówki

W dużych miastach jest mnóstwo postojów taksówek, ale można również zadzwonić po taksówkę do prywatnej korporacji, która zabierze Państwa z określonego miejsca lub zarezerwować sobie przejazd. Taksówki często pobierają standardową opłatę za kilometr podróży. Jeżeli zarezerwowali sobie Państwo taksówkę często można wynegocjować niższą cenę, niż przy użyciu taksometru.

Zawsze należy się upewnić, że taksówka, którą chcemy pojechać, ma ważną licencję. Przepisy nakazują, aby licencjonowani taksówkarze mieli w widocznym miejscu w swojej taksówce przymocowany identyfikator (z aktualną fotografią).

Prawo w Wielkiej Brytanii

Nóż

Nóż to broń, która może być przyczyną poważnych ran, jeżeli zostanie nieprawidłowo użyta; dlatego też noszenie przy sobie noża o długości ostrza przekraczającej 7.62cm jest niezgodne z prawem. Osoba, u której stwierdzono posiadanie noża w miejscu publicznym, może zostać zaarrestowana.

Wykonywanie wielu zawodów związane jest z używaniem noża w miejscu pracy. Jest to oczywiście dozwolone, jako element wykonywanego przez Państwa zajęcia.

Jedynie osoby powyżej 18 roku życia mogą dokonywać zakupu przedmiotów o ostrych ostrzach, jak na przykład brzytwy lub noże.

Leki i narkotyki

W Wielkiej Brytanii obowiązują przepisy legislacyjne regulujące używanie leków i narkotyków.

W zasadzie jedynym rodzajem preparatów farmakologicznych, które wolno posiadać, są leki przepisane przez lekarza lub takie, które można nabyć w aptece.

W Wielkiej Brytanii papierosy, alkohol oraz rozpuszczalniki (substancje gazowe, kleje i aerozole), również zakwalifikowane są jako preparaty farmakologiczne. Obowiązują odrębne przepisy, które regulują sprzedaż tych substancji. Aby dokonać ich zakupu, należy posiadać dokument stwierdzający wiek, istnieją bowiem ograniczenia wiekowe*. Wymienione są one poniżej:

Rodzaj używki	Wymagany wiek
Papierosy	18 lat (Irlandia Północna: 16 lat)
Alkohol	18 lat
Rozpuszczalniki	18 lat (Szkocja: 16 lat)

Posiadanie marihuany jest w Wielkiej Brytanii nielegalne.

*Takim dokumentem może być prawo jazdy lub paszport.

W przypadku problemu z narkotykami można skorzystać z infolinii pomocy dla osób uzależnionych od narkotyków, National Drugs Helpline, tel. 0800 776 600 (24 godziny, 7 dni w tygodniu) lub z witryny Anonimowych Narkomanów <http://www.ukna.org>.

Alkohol

Legalnie alkohol mogą w Wielkiej Brytanii nabyć osoby, które ukończyły 18 lat. Nie należy się obrażać, jeżeli zostaną Państwo poproszeni o okazanie dowodu tożsamości przy zakupie alkoholu albo przy wejściu do pubów lub klubów, co ma na celu skontrolowanie Państwa wieku. Paszport lub prawo jazdy wystarczają jako dowód tożsamości.

Należy pić z umiarem i dobrze się bawić!

Należy pamiętać o tym, że:

- Nietrzeźwość i zakłócanie porządku w miejscach publicznych stanowi wykroczenie. Grozi za to areszt oraz grzywna.
- W przypadku trzykrotnego ukarania w ciągu jednego roku z tytułu przestępstw związanych z nadmiernym spożywaniem alkoholu grozi zakaz zakupu alkoholu na okres trzech lat.

Jeżeli mają Państwo problemy z alkoholem, istnieją miejsca, gdzie można poprosić o pomoc. Jeżeli porozmawiają Państwo ze swoim lekarzem, będzie możliwe udzielenie Państwu wskazówek. Krajowy Telefon Zaufania dla Anonimowych Alkoholików (National Alcoholics Anonymous Helpline) ma numer telefonu 0845 769 7555. Mogą Państwo uzyskać anonimową pomoc i poradę dotyczącą walki z alkoholizmem. Dostępna jest również infolinia pomocy dla osób uzależnionych od alkoholu, Drinkline - The National Alcohol Helpline, tel. 0800 917 8282 (24 godziny, 7 dni w tygodniu).

Porządek publiczny

Policja w Wielkiej Brytanii ma prawo aresztować osoby zachowujące groźnie lub obraźliwie, lub zakłócające porządek. W przypadku stosowania przemocy lub zastraszania w stosunku do innych osób, niezależnie od tego, czy osoba dokonująca takich czynności jest sama, czy znajduje się w grupie, podlega ona karze.

Wykroczenia naruszające porządek publiczny obejmują:

- Udział w zamieszkach
- Bójki
- Nietrzeźwość i zakłócanie porządku
- Uszkodzenie mienia
- Utrudnianie pracy policji
- Posiadanie niebezpiecznych narzędzi

Rozporządzenia dotyczące postępowania aspołecznego

Przeciwko osobie, która zachowuje się antyspołecznie można wydać zakaz dotyczący zachowań antyspołecznych (Anti-Social Behaviour Order – ASBO). Zakaz ASBO można nałożyć na osobę powyżej 10 roku życia. Zachowanie, które powoduje lub może spowodować prześladowanie, zastraszanie innych ludzi w społeczności lub wywołanie ich cierpienia postrzegane jest jako antyspołeczne.

Obejmuje to:

- Uwłaczające i obraźliwe słownictwo
- Uporczywy hałas
- Zaśmiecanie
- Nietrzeźwość w miejscach publicznych
- Handel narkotykami
- Palenie / picie przez nieletnich
- Jeżdżenie kradzionymi samochodami
- Prostytucja
- Jazda samochodem blisko krawężnika

- Graffiti lub inne rodzaje wandalizmu
- Żebractwo
- Napady
- Przesłębstwa przeciwko przepisom ruchu drogowego
- Dyskryminacja rasowa

Zbrodnie nienawiści

Zbrodnie nienawiści to poważne przestępstwo karne popełnione w stosunku do osoby lub mienia z powodu nienawiści żywionej do danej płci, rasy, religii, koloru, narodowości, upośledzenia czy orientacji seksualnej.

Osoby popełniające zbrodnię nienawiści są ścigane sędownie, co może prowadzić do:

- Kary więzienia
- Eksmitowania
- Grzywny
- Zakazu ASBO

Jeżeli są Państwo ofiarą zbrodni nienawiści – należy to zgłosić. Przesłębstwa z nienawiści można zgłaszać organizacji Stop Hate UK: <http://www.stophateuk.org>, info@stophateuk.org lub poprzez infolinię pomocy Stop Hate Line (TextDirect): 18001 0800 138 1625 bądź tel. 0800 138 1625. Takie władze jak policja, szkoły i władze lokalne mają obowiązek bronić i wspierać takie osoby.

Przemoc domowa

Wszystkie przypadki przemocy w rodzinie lub związku określane są mianem przemocy domowej. Jeżeli doznali Państwo krzywdy fizycznej lub psychicznej ze strony kogoś bliskiego, trzeba to niezwłocznie zgłosić. Można z zaufaniem poufności porozmawiać o tym z lekarzem, policją lub osobą odbywającą domowe wizyty lekarskie. Wszystkie te osoby są w stanie wesprzeć Państwa i ochronić.

W nagłych przypadkach należy zadzwonić pod numer 999 i wezwać policję. Przemoc domowa jest traktowana bardzo poważnie przez policję i sądy.

Całodobowy krajowy telefon zaufania dla ofiar przemocy domowej (National Domestic Violence Helpline) oferuje poufną pomoc i wsparcie w zakresie przemocy domowej pod numerem telefonu 0808 2000 247.

Pomoc ofiarom

„Pomoc ofiarom” (Victim Support) pomaga osobom, które doświadczyły przemocy, poradzić sobie ze skutkami traumatycznych przeżyć. Organizacja udziela bezpłatnych i poufnych informacji i wsparcia. Można skorzystać z infolinii pomocy „Victim Supportline”, tel. 0845 3030 900 lub odwiedzić witrynę <http://www.victimsupport.org.uk>.

Co zrobić w przypadku oskarżenia o przestępstwo kryminalne

Jeżeli popełnili Państwo przestępstwo karne, powinni się Państwo skontaktować z policją. Jeżeli Państwo chcą, mogą Państwo skontaktować się adwokatem, który będzie Państwu towarzyszył na posterunku policji.

Jeżeli zostali Państwo aresztowani pod zarzutem popełnienia przestępstwa, należy pamiętać o tym, aby:

- Zachowywać się spokojnie.
 - Podać prawdziwe nazwisko i adres, jeżeli zostaną Państwo o to poproszeni.
 - Nie zachowywać się agresywnie.
 - Nie należy próbować przekupstwa w stosunku do policjanta/-ów dokonujących aresztowania.
 - Nie należy podpisywać żadnych oświadczeń przed uzyskaniem porady adwokata lub prawnika.
- Na posterunku policji zawsze w pogotowiu urzęduje adwokat.

W przypadku aresztowania lub zatrzymania na przesłuchanie, przysługuje Państwu prawo do jednego darmowego telefonu. Zostanie Państwu także zaoferowana bezpłatna i niezależna pomoc prawna oraz zostaną odczytane Państwa prawa.

Bezpieczeństwo osobiste

Informacje ogólne

Wielka Brytania jest dość bezpiecznym miejscem. Jednakże zaleca się podejmowanie pewnych środków ostrożności, aby zwiększyć bezpieczeństwo własne i swoich dóbr osobistych.

Ochrona przeciwpożarowa

Jest szereg środków ostrożności, które należy podjąć w miejscu zamieszkania, aby chronić się przed pożarem i zmniejszać jego ewentualne skutki. Na przykład:

- Zamontuj alarmy pożarowe: Pamiętaj, aby regularnie testować baterie.
- Zaplanuj drogę ewakuacji pożarowej i zapoznaj się z zasadami postępowania w sytuacji wyjątkowej: Upewnij się, że każda osoba w rodzinie wie, co robić w razie pożaru.
- Ostrożnie obchodź się z grzejnikami, świecami i papierosami.
- Ogranicz ryzyko pożaru w wyniku awarii instalacji elektrycznej: Nie przeciążaj złączy wtyczkami, dokonuj przeglądów urządzeń elektrycznych u wykwalifikowanego elektryka i odłączaj je od sieci, gdy nie są użytkowane.
- Ubezpiecz dom: Są dostępne różne polisy. Wybierz odpowiednią do swoich potrzeb.

Jeżeli wynajmujesz lokal mieszkalny, upewnij się, że spełnia on przepisowe standardy w zakresie zdrowia i bezpieczeństwa. Wytyczne można uzyskać w lokalnej radzie.

Karty kredytowe

Należy zachować ostrożność posługując się kartą kredytową. Oto kilka spraw, o których warto pamiętać używając karty:

- Upewnij się, że znasz wszystkie odnośne opłaty.
- Jeżeli nie spłacasz debetu na karcie, możesz łatwo popaść w zadłużenie.
- Staraj się nie używać karty do wypłaty gotówki, ponieważ odsetki będą naliczane codziennie do chwili spłaty pożyczki.
- Ustal automatyczne polecenie spłaty, aby co miesiąc regulować kwotę minimalną, a jednocześnie pamiętaj, aby w miarę możliwości spłacać resztę zadłużenia.
- Z rozważą przyjmuj karty kredytowe wydawane przez sklepy. Sprawdzaj, czy są to karty APR*. Sklepy często zachęcają do pobrania karty w celu korzystania ze specjalnych promocji.

*APR = Annual Percentage Rate (Roczna stopa procentowa)

Kradzież tożsamości

Kradzież tożsamości staje się w Wielkiej Brytanii coraz powszechniejsza. Kradnąc dane osobowe i bankowe można nielegalnie ubiegać się o karty kredytowe lub dokonywać zakupów za cudze pieniądze. Ważne jest, aby zachować ostrożność korzystając z bankomatów i wypełniając formularze internetowe.

Bankomaty

Korzystając z kart kredytowych lub płatniczych należy pamiętać o kilku zasadach, aby ustrzec się przed skopiowaniem danych, kradzieżą bądź nielegalnym użyciem swojej karty:

- Niezwłocznie powiadom bank w przypadku zagubienia lub podejrzenia kradzieży karty. Bank może zablokować kartę, by zapobiec jej wykorzystaniu przez niepowołane osoby. Niektóre banki mogą nałożyć opłatę karną, jeżeli nie zostaną niezwłocznie powiadomione.
- Przechowuj numer PIN w bezpiecznym miejscu. Gdy musisz wpisać PIN w jakimkolwiek terminalu, rób to dyskretnie.
- Korzystając z bankomatu zachowaj czujność wobec otoczenia.

Bezpieczeństwo internetowe

Zachowaj ostrożność, przekazując dane osobowe przy pomocy internetu. Najważniejsze zasady:

- Upewnij się, że korzystasz z zaufanej witryny i sprawdź jej warunki, aby zorientować się, jak będą wykorzystywane Twoje dane.
- Sprawdź, czy u dołu okna przeglądarki widnieje ikona kłódki. Sygnalizuje ona, że połączenie jest bezpieczne. Adres internetowy powinien zaczynać się od „https”.
- Nigdy nie wysyłaj danych bankowych e-mailem.

Pamiętaj:

Zawsze przechowuj faktury i dane bankowe w bezpiecznym miejscu, a gdy staną się zbędne staraj się je podrzeć, wrzucić do niszcarki lub spalić. W ten sposób nie dostaną się one w ręce osób, które mogłyby próbować pozyskać je z kosza na odpadki.

Telefony komórkowe

Kosztowne telefony komórkowe mogą przyciągnąć złodzieja. Jest szereg środków, jakie można podjąć, by uchronić się przed kradzieżą telefonu:

- Przechowuj telefon w niewidocznym miejscu. Korzystaj z niego tylko wówczas, gdy jest to konieczne.
- Staraj się nie używać telefonu w miejscu publicznym o późnej porze, ponieważ możesz łatwo skusić złodzieja.
- Nie zawieszaj telefonu na szyi ani przy pasku.
- Gdy korzystasz z telefonu w miejscu publicznym, bądź świadom tego, co dzieje się wokół Ciebie.
- Nigdy nie zostawiaj telefonu w miejscu, gdzie łatwo go ukraść.
- Zanotuj markę i model swojego telefonu oraz numer identyfikacyjny (IMEI). Numer można odczytać pod baterią lub uzyskać wpisując w telefonie *#06#. W przypadku kradzieży telefonu można podać te dane operatorowi, który zablokuje numer.
- Można ubezpieczyć telefon na wypadek uszkodzenia, zagubienia lub kradzieży. Należy sprawdzić odnośne warunki.

Pamiętaj:

Zgłoszenie kradzieży telefonu komórkowego na policji jest **OBOWIĄZKOWE**.

Bezpieczeństwo pojazdów

Jest szereg środków ostrożności, jakie można podjąć, aby zabezpieczyć nie użytkowany pojazd.

Zabezpieczenie samochodu

- Zawsze zamykaj okna i zamki w drzwiach.
- Nie pozostawiaj na widoku niczego, co może skusi złodzieja, np. odtwarzacza CD, torebki lub kurtki.
- Nie przechowuj w samochodzie dokumentów pojazdu; umieść je w bezpiecznym miejscu.

Zabezpieczenie roweru/motocykla

- Zawsze zabezpieczaj pojazd łańcuchem i kłódką lub specjalną blokadą.
- Zabieraj ze sobą wszystkie samodzielne elementy, na przykład kask.
- Zanotuj model i markę pojazdu. Przy pomocy ultrafioletowego markera zapisz na pojeździe swój kod pocztowy. Takie markery nie są kosztowne i można je nabyć w większości sklepów z częściami.

- Uzyskaj na policji formularz rejestracji pojazdu jednośladowego. Wypełnienie formularza pozwala zarejestrować pojazd i kierowcę w krajowej bazie danych. Gdy pojazd zostanie odnaleziony, można łatwo zidentyfikować jego właściciela.

Bezpieczeństwo miejsca zamieszkania

Aby zapewnić bezpieczeństwo domu najważniejsze jest, żeby dobrze go zamykać. Zawsze zamykaj drzwi i okna. Jeżeli mieszkasz w wynajętym lokalu, właściciel ma prawny obowiązek odpowiedniego jego zabezpieczenia. Oto kilka dodatkowych środków ostrożności, jakie warto przedsięwziąć:

- Ubezpiecz mieszkanie od kradzieży. Porozmawiaj z firmą ubezpieczeniową na temat warunków. Wiąże się to z pewnymi kosztami, ale może być bardzo przydatne, jeżeli coś się stanie. Dokładnie zapoznaj się z warunkami ubezpieczenia.
- Jeżeli wyjeżdżasz na kilka dni, poproś znajomego lub sąsiada o nadzór nad domem.
- Zamontuj system alarmowy.
- Jeżeli zapiszesz ultrafioletowym markerem swój kod pocztowy na cennych przedmiotach, takich jak telewizor czy sprzęt grający, policji będzie łatwiej odzyskać te przedmioty w przypadku ich kradzieży.
- Nawet, gdy opuszczasz dom tylko na krótki czas, pamiętaj o zamknięciu drzwi na klucz.

Numery awaryjne

W sytuacji wyjątkowej można zadzwonić bezpłatnie na jeden z dwóch numerów awaryjnych, z dowolnego telefonu stacjonarnego lub komórkowego. Pozwoli to na połączenie z lokalnymi służbami ratunkowymi: policją, pogotowiem i strażą pożarną. Po nawiązaniu połączenia trzeba określić, z jaką służbą chce się skontaktować, podać swoje nazwisko i numer telefonu oraz wyjaśnić, co się stało. Podczas rozmowy można uzyskać pomoc tłumacza.

Numer 999

Jest to numer awaryjny w Wielkiej Brytanii. Należy z niego korzystać tylko w naprawdę wyjątkowych sytuacjach. Na przykład, w razie:

- Zagrożenia życia.
- Poważnego urazu.
- Podejrzenia poważnego przestępstwa.

Numer 112

Jest to numer awaryjny w Unii Europejskiej. Należy z niego korzystać tylko w poważnych sytuacjach wyjątkowych.

Przebywając na terenie Unii Europejskiej można wybrać numer 112, aby uzyskać połączenie ze służbami ratunkowymi danego kraju.

Pamiętaj:

Wszystkie rozmowy z numerami 999 i 112 są nagrywane. Wykonanie połączenia z tymi numerami w ramach żartu stanowi naruszenie prawa.

Katalog usług

Poniżej zamieszczono dane kontaktowe organizacji, które oferują dodatkowe informacje i pomoc. Mamy nadzieję, że nasz rejestr okaże się przydatny.

Kontakt z polską społecznością

Stowarzyszenie Polaków w Banbury

 geniacolin@talktalk.net

Kontakt z polską społecznością w Oxford – Informacje o społeczności i Szkółka Niedzielną

 www.polskaszkola.cba.pl

 www.polski-oxford.co.uk

 Sobotnia Polska Szkoła, St Margaret's Road, Oxford

Lokalne informacje kontaktowe: Opieka zdrowotna

Więcej informacji znajduje się w części „Health and Care” (Opieka zdrowotna) informatora The Life-Guide.

Apteki

Można poprosić lokalnych farmaceutów o poradę i środki pomagające w leczeniu prostych codziennych dolegliwości. Leki należy zawsze przechowywać w szafce zamkniętej na klucz.

Infolinia NHS Direct

 24-godzinna telefoniczna pomoc pielęgniarska; porady oraz informacje: **0845 46 47**

Dostępne są telefoniczne usługi tłumaczeniowe.

 www.nhsdirect.nhs.uk

Lekarze

Aby uzyskać porady w sytuacjach innych niż wyjątkowe, należy skontaktować się z lokalnym **Lekarzem Rodzinnym**. Osoby nie zarejestrowane powinny niezwłocznie dopełnić formalności – nie należy czekać, aż zaistnieje konieczność uzyskania pomocy medycznej. Szczegółowe informacje i zapytania:

Po godzinach

Pilna pomoc medyczna i dentystryczna, poza godzinami pracy lekarza rodzinnego i stomatologa:

 0845 345 8995

Sytuacje wyjątkowe

999 – wezwij karetkę

Lub zgłoś się na oddział ratunkowy szpitala John Radcliffe w Oxfordzie albo szpitala Horton w Banbury – w takich przypadkach jak utrata przytomności, silny ból w klatce piersiowej, poważny wypadek bądź krwotok.

Stomatolodzy

Aby dowiedzieć się, gdzie przyjmuje najbliższy stomatolog, skontaktuj się z NHS Direct, tel. 0845 46 47 lub skorzystaj z porady i leczenia w najbliższym Dental Access Centre (Centrum Stomatologiczne):

	Adres	Numer kontaktowy
Banbury	Orchard Health Centre (Ośrodek Zdrowia), Cope Road, Banbury, OX16 2EZ	01295 819 171
Bicester	Bicester Health Centre (Ośrodek Zdrowia), Coker Close, Bicester, OX26 6AT	01869 249 066
Didcot	Didcot Community Hospital (Szpital), Wantage Road, Didcot, OX11 0AG	01235 205 888
Oxford	Raglan House, 23 Between Towns Road, Cowley, Oxford, OX4 3FQ	01865 264 980
Witney	Witney Hospital (Szpital), Welch Way, Witney, OX28 7JJ	01993 209 474

Lokalne informacje kontaktowe: Służby publiczne

Rada Hrabstwa Oxfordshire (www.oxfordshire.gov.uk) prowadzi usługi dla młodych ludzi w zakresie edukacji, transport, opiekę socjalną, bezpieczeństwo społeczne oraz usługi kulturowe – w tym biblioteki. Informacje kontaktowe:

 01865 792 422

 online@oxfordshire.gov.uk; www.oxfordshire.gov.uk

 County Hall, New Road, Oxford, OX1 1ND

Oxfordshire Fire & Rescue Service (Straż Pożarna) służy pomocą w sytuacjach pożaru lub zagrożenia publicznego (tel. **999**). Świadczy również usługi w zakresie bezpieczeństwa pożarowego, obejmujące nieodpłatne kontrole zabezpieczeń przeciwpożarowych i alarmów w domach. Kontakt:

 08000 325 999

 www.oxfordshire.gov.uk

Thames Valley Police (Policja Thames Valley) świadczy usługi w sytuacjach wyjątkowych, w odpowiedzi na zagrożenie bezpieczeństwa publicznego (tel. **999**). Zapewnia także wsparcie w innych sytuacjach, min. pomagając zapobiegać przemocy i nękanii.

 0845 8 505 505

 www.thamesvalley.police.uk

Oxfordshire Children's Information Service (Serwis Informacyjny ds. Dzieci) dostarcza informacji na temat opieki nad dziećmi, usług dla dzieci i rodzin oraz możliwości pracy w sektorze opieki nad dziećmi w Oxfordshire. **Dostępne są telefoniczne usługi tłumaczeniowe.**

 08452 26 26 36

 enquiries@oxoncis.org.uk; www.oxoncis.org.uk

 6 Thorney Leys Park, Witney, OX28 4GE

Polska szkoła w Banbury

 07724 588968

Citizens Advice Bureau (Biuro Porad Obywatelskich) pomaga w rozwiązywaniu problemów prawnych, finansowych i innych, udzielając bezpłatnych informacji i porad. Doradztwo jest darmowe, niezależne i bezstronne.

	Adres	Numer kontaktowy
Abingdon	The Old Abbey House, Abbey Close, Abingdon, OX14 3JD	01235 521 894
Banbury	Cornhill House, 26 Cornhill, Banbury, OX16 5NG	0844 848 7922
Bicester	The Garth, Launton Road, Bicester, OX26 6PS	0870 220 0608
Didcot	Civic Hall, Britwell Road, Didcot, OX11 7JN	01235 813 632
Oxford	95 St Aldates, Oxford, OX1 1DA	0870 220 0608
Thame	Market House, North Street, Thame, OX9 3HH	01844 214 827
Witney	The Old Print House, Marlborough Lane, Witney, OX28 6DY	01993 705 691

Usługi w zakresie **biznesu, zatrudnienia i szkolenia** obejmują:

Jobcentre Plus (Centrum zatrudnienia)	Zapewnia dostęp do różnorodnych wolnych etatów . Banbury: Crown Buildings, Southam Road, Banbury, OX16 2EX Oxford: 7 Worcester Street, Oxford, OX1 2BX
New Start (Nowy start)	Umożliwia dostęp do możliwości edukacyjnych w Oxfordshire. 01865 798 081 East Oxford Lifelong Learning Centre, Collins Street, Oxford, OX4 1EE
Ethnic Minority Business Service (Usługi biznesowe dla mniejszości etnicznych)	Oferuje porady i usługi w zakresie umiejętności biznesowych . Banbury: 01295 269 999 Oxford: 01865 794 431 www.embs.org.uk Banbury: 37 North Bar Street, Banbury, OX16 0TH Oxford: Hooper House, 3 Collins Street, Cowley, Oxford, OX4 1XS

W języku angielskim dla osób mówiących innymi językami

Centrum Kształcenia Dorosłych przy urzędzie Oxfordshire County Council	 08453510646
Oxford and Cherwell Valley College (OCVC)	 enquiries@ocvc.ac.uk (Oxford Campus) Miasteczko akademickie: 01865 551941(Banbury Campus) Miasteczko akademickie: 01865 551764
Abingdon and Witney College	 enquiry@abingdon-witney.ac.uk 01235 555585
Usługi Biznesowe dla Mniejszości Etnicznych	 srini@f2s.com Oxford: 01865 794431Banbury: 01295 269999

Urzędy ds mieszkaniowych

Zespół ds. Potrzeb Mieszkaniowych w Oxford City Council

 St Aldate's Chambers, St Aldate's, Oxford OX1 1DS

 01865 252858

 housingneeds@oxford.gov.uk

Porada w nagłych wypadkach (poniedziałek-piątek po 18.30 lub w weekendy):

 0800 227676

Niezależna linia porad w sprawach mieszkaniowych
poniedziałek-piątek od 9.30 - 13:

 0344 515 1873

Linia porad mieszkaniowych w urzędzie - South Oxfordshire District Council

 01491 823325

 housing.services@southoxon.gov.uk

Usługi mieszkaniowe w urzędzie - West Oxfordshire District Council

 01993 861010

 housing@westoxon.gov.uk

Porada mieszkaniowa w urzędzie - Cherwell District Council

 01295 221809

 housing@cherwell-dc.gov.uk

Ogólna porada mieszkaniowa w urzędzie - Vale of White Horse District Council

 01235 520202

 housing@whitehorse-dc.gov.uk

Zgłaszanie zbrodni nienawiści w Oxfordshire

Przez stronę internetową

 Tel: 01865 791891

 www.reportracismoxon.com

W nagłych wypadkach należy dzwonić na numer 999.

